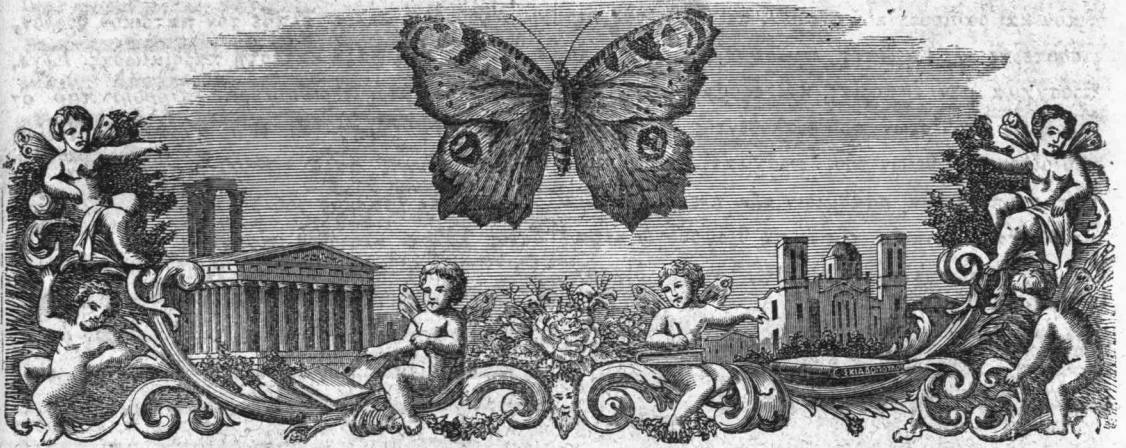

Χ Ρ Υ Σ Α Λ Λ Ι Σ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ,

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ,

ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

30 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, 1865.

| ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 70.

ΙΩΣΗΦ ΝΑΖΗΣ,

Ο

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΝΑΞΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

ΕΡΠΙ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος Ἑβραῖός τις τοσοῦτον εἶχε σχιγνεύσει τὴν καρδίαν τοῦ Σουλτάνου Σελίμ, ὥστε πράγματι ἐκεῖνος διηύθυνε τὸ ἀπέραντον ἐκεῖνο κράτος, καὶ κατ' ἀρέσκειαν ἀπεφάσιζε περὶ εἰρήνης ἢ πολέμου. Τὰ κατὰ τὴν ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδα δύο σπουδαιότερα τῆς Τουρκικῆς ἱστορίας γεγονότα, ἡ ἄλωση τῆς Κύπρου καὶ ἡ ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχία, καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Ἰουδαίου τούτου ἐγένοντο, τιτοφορηθέντος καὶ βασιλέως τῆς Νάξου καὶ τῶν Κυκλάδων.

Ὁ ἐν λόγῳ Ἑβραῖος Ἰωσήφ Νάξης ἐγεννήθη ἐν Ἰσπανίᾳ κατὰ τὴν πρώτην δεκαετηρίδα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἡ ἰσραηλιτικὴ οἰκογένεια Νάξη, (ἐβραϊστί. נחשון = ἡγεμών) ἦτο ἐκ τῶν καλουμένων Μοράνων, τάξεως Ἑβραίων καὶ Μαύρων διὰ τῆς βίας κατ' ἐπιφάνειαν ἀσπασθείσης τὸν χριστιανισμόν, διακρινομένη διὰ τὸν πλοῦτον, καὶ τὰς τραπεζητικὰς τῆς ἐπιχειρήσεις. Ἐνεκα τοῦ τότε ἐν Ἰσπανίᾳ διωγμοῦ ἡ οἰκογένεια αὕτη ἀποτελουμέ-

νη ἐκ τριῶν ἀδελφῶν, (τοῦ πατρὸς καὶ τῶν θείων τοῦ Ἰωσήφ), μετέβη εἰς Πορτογαλίαν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀνβέρσην ὑπὸ τὸ πλαστώνυμον Ἐνρικέζ, ἔνθα συνέστησε τραπεζητικὸν οἶκον ἔχοντα εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης διακλαδώσεις.

Ἐπειδὴ δὲ ὁσημέραι ἐπετείνετο ἐν Ἰσπανίᾳ ὁ κατὰ τῶν Ἑβραίων φανατισμός, ἦλθε μετ' οὐ πολὺ εἰς τὴν ἄνω Φλανδρικὴν πόλιν καὶ ὁ νεανίας Ἰωσήφ, ὑπὸ τὸ μοραινικὸν πλαστώνυμον Δὸν Ζουάν Μικέζ (1), μετὰ τῆς πλουσιωτάτης θείας του δόνας Γράτζιας Νάξη ἐπονομασθείσης Βεατρίκης Δελάνχ. Ἄμα ἐξεδόθη τὸ ἀπὸ 14 Αὐγούστου 1532 ἐν Φλανδρίᾳ κατὰ τῶν ἀλλοπίστων δρακόντιον διάταγμα, ἡ ἐν λόγῳ χήρα μετὰ τῆς ὡραίας μονογενοῦς θυγατρὸς τῆς Ρεῦνας ἦλθεν εἰς Βενετίαν ὑπὸ ἕτερον πλαστώνυμον Μενδεζ, καὶ μετὰ πολλὰς περιπετείας κατέφυγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν (1552), ὅπου καὶ ὁμολογήσασα τὸν Ἰουδαϊσμόν ἔλαβε τὸ ἀρχικὸν ὄνομά της δόνα Γράτζια Νάξη. Ἡ δ' ἑτέρα θεία τοῦ Ζουάν, χήρα ἐπίσης καὶ ὁμώνυμος τῇ πρώτῃ, κατέφυγεν εἰς

(1) Ὁ Ἀντώνιος Γουαρνέμιος (de Bello Cypro, Bergamo 1597) λέγει «Erat Ioh. Miches vir praedives, progenies ejus judaeorum gentis, quos Maranos nominant.

Φερόβραν, ἀφοῦ πρὸς σφετερισμὸν τῆς κολοσσίας περιουσίας τῆς συνωνύμου πολλὰ αἰσχρὰ μετεχειρίσθη μέσα (1).

Ὁ Ἰωσήφ, πεπρoικισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν ὁμοθρήσκων του, μ' ἐπιχειρηματικὸν καὶ ἐξιδιουργικὸν πνεῦμα, περιῆλθε τὰς περισσοτέρας τῆς Εὐρώπης πρωτευούσας, ὑπὸ τὸ πρόσχημα μὲν ἐμπορίας, καὶ ἐξομαλύνσεως τῶν ἐκκρεμῶν ὑποθέσεων τοῦ διαλυθέντος τραπεζιτικοῦ οἴκου τῶν θείων του, πράγματι ὅμως πρὸς κατασκοπευτικὴν στάθμισιν τῶν πνευμάτων διὰ μέλλοντας σκοποὺς, οἷς ἐν τῇ θερμουργῷ κεφαλῇ του εἶχε συλλάβει (2). Διελθὼν τὴν Μασσαλίαν, Σικελίαν, καὶ τὴν Ῥώμην, ἔβη ἐστενοχωρήθη πρὸς ἐπισημοτέραν ὁμολογίαν τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος, ἦλθεν εἰς Βενετίαν ἵνα συμφωνήσῃ μετὰ τῆς Γερουσίας περὶ ἀποικισμού τῶν ἐκ τῆς Ἰσπανίας διωκομένων ὁμοπίστων του εἰς τινὰ τῶν ἀνηκουσῶν τῇ Δημοκρατίᾳ νήσων (3) ἀλλ' οὐδὲν ἐν Βενετίᾳ κατορθώσας ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν (1553) μετὰ συστατικῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἐν Ῥώμῃ πρέσβεως τῆς Γαλλίας Δελανσάκ (4).

Ἐκεῖ εὔρε τὴν θείαν του, παρ' ἧς τὰ μέγιστα περιεποιήθη, καὶ ἀφοῦ, κατ' ἀπαίτησίν της, ὁμολόγησε τὸν Ἰουδαϊσμὸν καὶ περιετμήθη, μεταλλάξας τὸ τῶος ψευδώνυμον Ζουάν Μικέζ, εἰς τὸ Ἰωσήφ Νάζη, ἐνυμφεύθη τὴν ὠραίαν καὶ πλουσίαν ἐξαδέλφην του Ρεύναν (5).

Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μεταβὰς παρὰ τῷ ἐν Κιλικίᾳ ἡγεμονεύοντι Σελίμ, υἱὸ τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάνου, διὰ γενναίων προσφορῶν χρυσοῦ, πολυτίμων λίθων, καὶ ἰδίως Κυπριακοῦ οἴνου, ὃν ὁ βασιλόπαις ὑπερηγάπα (6), ἀπήλαυσεν ἀπα-

ραδειγμάτιστον παρ' αὐτῷ εὐνοίαν, ἥς ἐπωφελοῦμενος ἔλαβε τὴν ἄδειαν ἵνα κτίσῃ πόλιν εἰς τὰ πέρα τῆς Τιβεριάδος πρὸς συνοικισμόν τῶν ἐκδιωχθέντων ὁμοπίστων του, ἀναγορευόμενος ἄμα καὶ βασιλεὺς αὐτῶν (1).

Ἀφοῦ δὲ ὁ Σελίμ ἔλαβε τὸν πατρικὸν θρόνον, ἡ ἐπιβρόχὴ τοῦ Νάζη κατέστη παροιμιώδης. Εἶχε, λέγει ὁ Χάμμερ, περισσοτέραν ἐπιρροὴν παρ' ὅλους τοὺς βιζύρας. (2) Ἡ δὲ παράδοξος ἐκείνη εὐνοία ἐγέννησε παρὰ τῷ ὄχλῳ τὴν φήμην, ὅτι ὁ Σελίμ δὲν ἦτο υἱὸς τοῦ Σουλεϊμάνου, ἀλλ' Ἰουδαῖος λάθρα νηπιύθην εἰσαχθεὶς εἰς τὸ χαρέμιον (3). Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ Νάζη δὲν ἔπνευε κολακέων τὰς κλίσεις τοῦ σουλτάνου, δαψιλεύων ἀφειδῶς δουκᾶτα τῆς Ἑνετίας, καὶ Κυπριακὸν ἀνθοςμῖαν, καὶ παριστῶν πόσον ἦτο εὐκολος ἡ κατάκτησις τῆς ἀμφοτέρω παραγούσης ἑλληνικῆς νήσου. Ἐν μεθυστικῇ παραφορᾷ ἐνηγκαλίσθη ὁ Σελίμ περιπαθῶς τὸν εὐνοούμενον, ἀνακράζων, « Ἐάν ἀληθῶς ἐκπληρωθῶσιν οἱ πόθοι μου, θὰ γίνῃς βασιλεὺς τῆς Κύπρου. » Ἡ ἐν μέσῳ κραιπάλης δοθείσα αὕτη ὑπόσχεσις ἐπλήρωσε τὸν Ἰουδαῖον φιλοδόξων ἐλπίδων, ἀναρτήσαντα ἕκτοτε ἐπὶ τοῦ οἴκου του τὰ ἐμβλήματα τῆς Κύπρου μετ' ἐπιγραφῆς « Ἰωσήφ Βασιλεὺς τῆς Κύπρου » (4). Ὁ δὲ Νάζη ἔλαβε τὸν τίτλον βέη (5), καὶ κατετάχθη εἰς τὴν τιμητικὴν φρουρὰν τοῦ Σουλτάνου (μουταφερίκης) (6).

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν Εὐρώπῃ περιπλανήσεώς του εἶχε συνάψει συναλλαγὰς καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας ὅστις τῷ καθυστέρει περὶ τὰς 150,000 σκούδων (7). Ἀφοῦ δὲ εἰς μάτῃν ἐζήτησε τὰ ὀφειλόμενα, κατέπεισε τὸν σουλτάνον ἵνα στείλῃ ἑκτακτον ἀπεσταλμένον εἰς Παρίσιους πρὸς ἀπαίτησιν τοῦ χρέους. Ἡ Πύλη ἔστειλε τὸν Τζαοὺς-Μουσταφᾶν, συλληφθέντα ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ τῶν Γάλλων πρακτόρων ἐπὶ προφάσει ὅτι ἐστερεῖτο Γαλλικοῦ διαβατηρίου· διὰ δὲ τὴν σύλληψιν ἐκεῖ-

(1) Don Joseph Nasi, von Levy. Breslau 1859. σελ. 40—13.

(2) Mézeray, Histoire Générale de la Turquie, 1662, tom 4, σελ. 685.

(3) « Ibi (ἐν Βενετίᾳ) ausus cum Senatu agere de attribuenda Judaeis sede, in aliqua insularum Venetis abjacentium, rejectusque » (παρὰ Levy σελ. 43.)

(4) Chénau, voyage en Turquie. — Charrière, Négociations du Levant, ii, σελ. 403.

(5) Chénau. — Levy. — Ὁ Mézeray, λέγει, ὅτι ὁμολόγησε πρότερον τὸν Ἰσλαμισμόν.

(6) Ὁ Antonio Erizzo (1557) λέγει περὶ τῆς οἰνοποσίας τοῦ Σελίμ. « Non multo amato da quelli popoli, perché dicono non esser homo d'onore, molto debito al vino » κλπ. Καὶ ὁ Barbarigo (1558) « Selim lussurioso e gli piace il vino assai. »

(1) Charrière, Négociations du Levant, 11, σ. 735

(2) Histoire de l'Empire Ottoman, VI, σελ. 383,

(3) Charrière — Hammer.

(4) Αὐτόθι.

(5) Φιρμάνιον ὑπὲρ τοῦ Νάζη πρὸς τὴν ἑνετικὴν Γερουσίαν ἀρχεται· κινθεὶ ἐμπαιμπὶλ βακέρ φρέγγ μπέγι Γαζίφ Νάζι γιντὰ Ἰτατουχοῦ (Τὸ πρότυπον τῶν σημερινῶν ἀτόμων, ὃ φράγγοι βέης Ἰωσήφ Νάζη, οὗ αὐτὴν θείη ἡ ὑπακοή.) Hammer.

(6) Levy. — (7) Creditor del cristianissimo re di circa 150,000 scudi (Barbaro.)

νην ἀπειλητικαὶ ἐστάλησαν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον Θ'. διακινῶσαι, μέχρις οὐδ' τελευταῖος ἐξευτελιστικῶς ἱκανοποιήσας τὸν ἀπεσταλμένον (1).

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ κάτοικοι τῆς Νάξου βαρυνθέντες τὴν τυραννικὴν διοίκησιν τοῦ Ἰωάννου Κρίσπου, μετὰ πολλὰς μυστικὰς συζητήσεις, ἀπεφάσισαν ἵνα πέμψωσι δύο ἀπεσταλμένους εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ αἰτήσωσι παρὰ τῆς κυριαρχοῦ Πύλης τὴν ἀλλαγὴν τοῦ δουκὸς. Ἄμα ὁ Κρίσπος ἐπληροφορήθη τὰ κατ' αὐτοῦ τεκταινόμενα μετέβη καὶ αὐτὸς ἐκεῖ ἵν' ἀποτρέψῃ τὴν ἐπικειμένην θύελλαν, φέρων καὶ δώδεκα χιλιάδας σκούδων πρὸς ἐξώνησιν προστατῶν ἐν τῇ Πύλῃ (2).

Ἐνῷ ταῦτα ἐγίνοντο ὁ Νάξης, καθ' ἐκάστην ἀπολαμβάνων τῶν μεγαλοδωριῶν τοῦ σουλτάνου, δὲν ἔπαυεν ὀνειρεύμενος καὶ τὸ ὑποσχεθὲν βασιλεῖον τῆς Κύπρου. Ἄμα ὁ Σελὶμ ἐπέστρεψεν ἐκ Βελιγραδίου, ὁ εὐνοούμενος ἐλθὼν ἐξῆρθη εἰς τὰ γόνατά του, καὶ τῷ ὑπέμνησε τὴν ὑπόσχεσιν· ὁ σουλτάνος τὸν ἀνήγειρε, καὶ ἀφοῦ τὸν ἐνηγκαλίσθη περιπατήσασα, εὗρε πρόσφορον τὴν περίστασιν ἵνα ἐκπληρώσῃ τὸν λόγον του, διορίζων αὐτὸν ἐν τῇ θέσει τοῦ Κρίσπου, ὅστις παραχρῆμα ἐξῆρθη εἰς τὰς φυλακὰς, καὶ καθιρέθη τοῦ ἀξιώματος (3). Μόλις οἱ Νάξιοι ἔμαθον τὸν διάδοχον τοῦ Κρίσπου, καὶ ἐκίνησαν πάντα λίθον πρὸς ματαίωσιν. Ἦτο ὁμοῦς ἀργά. Ὁ Ἐβραῖος Ἰωσήφ Νάξης ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ Σελὶμ *Βασιλεὺς τῆς Νάξου καὶ τῆς Δωδεκανήσου* (4).

Ὁ Νάξης οὐδέποτε μετέβη εἰς τὸ βασιλεῖόν του. Κατ' ὅκει εἰς τὸ ἐν Πέρᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως

δουκικὸν παλάτιόν του (Belveder), ἐξερχόμενος μετ' ἐνόπλου συνοδείας, καὶ ἐκδίδων διατάγματα ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἰωσήφ Νάξης, δούξ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, Κύριος τῆς Ἀνδρόου κλπ.* Ἀντιπρόσωπόν του εἶχε διορίσει ἐν Νάξῳ τὸν Φραγκίσκον Κορονέλλον, τοῦ ὁποῦ οὗ πατὴρ καταγόμενος ἐξ Ἰσπανίας καὶ χρηματίας διοικητὴς τῆς Σεγοβίας ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας ἔφυγεν ἐκείθεν καὶ ἐλθὼν ἀποκατέστη εἰς τὴν Νάξον, ἔνθα διήθουνε τὸ Γαλλικὸν προξενεῖον. Ὁ Κορονέλλος, ἄνθρωπος εὐθύς, δραστήριος, καὶ τίμιος εὐνέστησε τὰ μέγιστα τοὺς ὑπαγομένους εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ βασιλείου τοῦ Νάξη, ὅστις ἐκτιμῶν τὰς πρὸς αὐτὸν καὶ τοὺς ὑπηκόους του ὑπηρεσίας, τῷ ἐδωρήσατο γαίᾳς τινὰς διὰ τοῦ ἐπομένου διατάγματός του, ὅπερ ὁ Κούρτιος παρέλαβεν ἀπὸ τινος τῶν ἐν Νάξῳ ἀπογόνων τοῦ Κορονέλλου.

Josephus Naci, dei gratia dux Aegei Pelagi, dominus Andri etc. Universis et singulis ministris et officialibus nostris has partes inspecturis notum sit,—qualmemte havendo risguarda alla buona diligente e fidel servitu di Fr. Coronello I. U. D. e luogotenente nostro nell'administratione di tutte le isole nostre sia nelle cose di giustizia come nelle altre di servitio nostro volendo in parte gratificarlo,—e avendone il predetto nostro luogotenecte supplicato a volerli concederli infrascritti terreni e pascoli della Signoria esistenti alle isole di Naxia . . .

Datum in Palatio Ducali Belveder prope Peram Constantinopolis 1577, xv juli.

Joseph Naci.

De mandato ducis Joseph Cohen Secr et ammanuensensis (1).

Ὁ Ἰωσήφ ἐπλήρωνεν εἰς τὸ σουλτανικὸν θησαυροφυλάκιον 2,000 σκούδων, ἐνῷ ὁ ἐπὶ τῶν οἰκων τοῦ βασιλείου του φόρος τῷ ἐχρῶνται 15,000 σκούδων κατ' ἔτος· συγχρόνως δὲ ἐλάβανεν ὡς μουτεφερίκης παρὰ τοῦ σουλτάνου ἓν δουκάτον καθ' ἐκάστην.

Μάτην ὁ μέγας Βιζύρης Μωχαμμέτ Σόκολης, καὶ ὁ δεφτερδάρης παρίστων εἰς τὸν Σελὶμ τὸ ἄτοπον τῆς ὑπερβαλλούσης πρὸς τὸν Νάξην εὐνοίας· οὗτος τοῖς ἐπέβαλλε σιωπὴν λέγων, ὅτι

(1) Naxos, von Curtius, Berlin 1846, σελ. 46. — Levy, σελ. 52.

(1) Τὸ ὑπὸ τοῦ Καρόλου Θ' σταλὲν πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον διαβατήριον ἐπεγράφετο «A notre très cher et amé Mustapha Chaoux. (N. L. σελ. 707.)

(2) *Traité sur les abeilles*, par l'abbé della Rocca, vicaire de Syra, Paris 1770, tom. 1. — Père Sauger, *Histoire*. σελ. 300. (Παρὰ Κουρτίω).

(3) Sauger, *Histoire des ducs de l'Archipel*. — «Il povere duca di Naxos arrivato a Constantinopoli per dir le sue ragione contra quel Ebreo; per esser stato solemnamente. (Ἀναφορὰ τοῦ Ἐνετοῦ πρέσβευς πρὸς τὴν Γερουσίαν.)

(4) Δωδεκανήσος παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς αἱ Κυκλάδες. Παρὰ Κωδινῷ (de officiis), ὡς Κυκλάδες φέρονται αἱ δώδεκα αὗται νῆσοι, Ῥόδος, Σάμος, Χίος, Κέα, Νάξια, Θήρα, Πάρος, Λέρος, Ἀνδρος, Τήνος, Μήλος, Πισύνη. (Bl. *Tafel Geographia Byzantina*.)

οὐδὲν ἕτερον ἐπραττεν ἢ συμμορφούμενος πρὸς τὰς τελευταίας θελήσεις τοῦ πατρὸς του.

Ὁ τέως δούξ τῆς Ναξου Κρίσπος ἀποφυλακισθεὶς κατέφυγε μετὰ τῶν υἱῶν του εἰς Βενετίαν, ἔνθα ἡ δημοκρατία τὸν περιεποιήθη χορηγήσασα καὶ ἀξιολόγον σύνταξιν. Μετ' οὗ πολὺ δ' ἀπεβίωσεν ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ὀδυνῶν διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ θρόνου, ὃν ἐπὶ τριακόσια ἔτη κατέσχευεν ἡ οἰκογένειά του. (1)

Ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Σελίμ ὁ Ἐνετὸς πρέσβυς ἤρχισεν ἵνα συλλαμβάνῃ δικαίους φόβους περὶ τῶν κατὰ τῆς Κύπρου σχεδίων τῆς Πύλης, τὰ ὅποια μάτην κατεπολέμει ὁ μέγας βεζύρης. Μόλις ἡ ἡσυχία κατέστη ἐν Οὐγγαρία καὶ Ἀραβίᾳ, καὶ ὁ δὸν Ἰωσήφ διήγειρεν ἐκ νέου τὰ πάθη τοῦ Σελίμ μεταχειρισθεὶς πᾶν μέσον βραδουργίας πρὸς κατάληψιν τοῦ ὑποσχεθέντος βασιλείου.

Πυρκαϊὰ κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην ὥραν ἐκραγεῖσα ἐν τῷ ναυστάθμῳ τῆς Ἐνετίας, διὰ τῶν ἐκεῖσε μυστικῶν ἀποστόλων τοῦ καταχθονίου Ἰσραηλίου, ἐπέφερεν ἀποθάρρυνσιν εἰς τὴν Δημοκρατίαν, καὶ ζέσιν εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει κόμμα τοῦ Νάζη. Ἐν μέσῳ τῆς νυκτὸς τῆς 13 Σεπτεμβρίου 1559 τρομερὰ ἐκρηγξίς ἠκούσθη ἐν Βενετίᾳ· κατὰ τὰς πρώτας στιγμὰς τῆς ταραχῆς οἱ εὐγενεῖς ἔδραμον εἰς τὰ ὄπλα, καὶ ὁ τεταραγμένος λαὸς ἐπλανᾶτο τῇδε κακεῖσε, ὅταν ἡ οὐρανομήκης λάμψις τῆς πυρκαϊᾶς κατέδειξε τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς. Τὸ ὄπλοστάσιον ἐπυρπολήθη, καὶ ἡ πυριταποθήκη ἀνετράπη. Ὁ Νάζης περιχαρὴς διὰ τὸ κακοῦργόν του κατόρθωμα ἔδραμε παρὰ τῷ Σελίμ ἵνα ἀναγγείλῃ τὸ ἀπίσιον γεγονός. (2) Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὲρ τοῦ πολέμου κεκρυγμένοι εἶχον ἐπὶ κεφαλῇ τὸν Νάζην, τοὺς δύο βεζύρας Πιαλὲ, τὸν πρῶτον καπιτάν-πασσᾶν, καὶ τὸν πρῶτον παιδαγωγὸν τοῦ Σουλτάνου Λαλὰ-Μουσταφᾶν. Ὁ μέγας βεζύρης Σόκολης ἔκλινε πρὸς τὴν εἰρήνην ἔχων συνεργὸν καὶ τὸν μουφτὴν Ἐμπουζούδ' ἐπὶ τέλους ὅμως καὶ ὁ τελευταῖος ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἀπεφάνθη δι' ἀκατονομάστου φετῶ ὑπὲρ τοῦ πολέμου (3).

(1) Rocca, σελ. 24.

(2) «Onde con mirabil prestezza essendo il Mazzano (ὁ Νάζης) in Constantinopoli dalli Ebrei levantini, che in Venezia abitavano, avvisato del incendio dell'Arsenale, e molto maggiore di quello che in effetto era seguito. . . non manco di portarne con alerezza la nuova a Selim. (Sereno.)

(3) Ἰδοὺ ὁ παρὰ τὸ διεθνὲς δίκαιον, καὶ ὑπὸ πνεῦμα

Ἄμα ἔλαβε τὸν φετῶν τοῦτον ὁ Σελίμ ἔστειλεν εἰς Βενετίαν κατ' ἀρχὰς μὲν τὸν διερμηνέα Μαχμούτ ἵνα παραπονεθῇ εἰς τὸν Δόγην, ἔπειτα δὲ τὸν Τσαοὺς-Κουβὰδ' ἵν' ἀπαιτήσῃ τὴν παραχώρησιν τῆς Κύπρου ὡς τίμημα τῆς εἰρήνης. Ἡ γερουσία ἀπήντησεν ἀρνητικῶς, ὁ δὲ λαὸς μανιωδῶς ὤρμησε κατὰ τοῦ ἀπεσταλμένου, ὅστις ἐξήλθε διὰ τῆς ὀπισθίας θύρας ἵνα μὴ ἐκθέσῃ τὴν ζωὴν του.

Μάτην προσεπάθησεν ὁ μέγας βεζύρης ἵν' ἀποτρέψῃ τὴν κατὰ τῆς δημοκρατίας θύελλαν. Αἱ ἄλλεπάλληλοι παρακινήσεις τοῦ Νάζη τοσοῦτον εἶχον καταπίσει τὸν Σελίμ, ὥστε ἀκράτητος ἀπεφάσισε τὴν ἐκστρατείαν (1), ἀντικείμενος αὐτὴν εἰς τοὺς φιλοπολέμους ἐκείνου ὁπαδούς.

Ὁ Πιαλὲ-πασσᾶς, ὄργανον τοῦ Νάζη, ἀναχωρήσας μετὰ τοῦ στόλου ἐλοξοδρόμησε καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς Τήνον, ἵν' ἀποσπᾷ τὴν αὐτὴν ἀπὸ τῶν Ἐνετῶν, καὶ τὴν προσθέσῃ εἰς τὸ βασιλεῖον τοῦ Ἰωσήφ. (2) Ἐνεκεν ὅμως τῆς δραστηριότητος τοῦ

ἀγρίου φανατισμοῦ ἐκδοθεὶς φετῶς. « Ἐρώτησις. Ὅταν εἰς ἓνα τόπον, ἄλλοτε περιλαμβανόμενον εἰς τὸ κράτος τοῦ ἰσλαμισμοῦ καὶ διὰ τῆς βίας ἀφαιρεθέντα, οἱ ἀπίστοι μεταβάλλωσι τὰ τσαμιά εἰς ἐκκλησίας, καταθλίβωσι τοὺς πιστοὺς πληροῦντες τὸν κόσμον ἀτιμίας, καὶ ὁ ἡγεμὼν τῶν μουσουλμάνων παρακινούμενος ἀπὸ ἁγίων καὶ διάπυρον πρὸς τὴν ἀληθῆ πίστιν ζῆλον, θέλει ν' ἀποσπᾷ τὸν τόπον τοῦτον ἀπὸ τοῦ ἀπίστου, ὁ νόμος ἐμποδίζει τὴν διάβρηξιν τῶν ὑπαρχουσῶν συνθηκῶν; Ἀπόκρισις. Κανὲν ἐμπόδιον τοῦ νόμου δὲν δύναται νὰ ὑποτεῖθῃ. Ὁ ἡγεμὼν τοῦ ἰσλαμισμοῦ δὲν δύναται κατὰ νόμον νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην μὲ τοὺς ἀπίστους· παρ' ὅταν μόνον προβλέπεται ὠφέλεια διὰ τὸ γενικὸν τῶν μουσουλμάνων. Ἐὰν ὁ σκοπὸς οὗτος δὲν πληροῦται, ἡ εἰρήνη θκυροῦται ὑπὸ τοῦ νόμου. Εἴνε μάλιστα λυσιτελεῖς νὰ διαρρήχθῃ ἐν καιρῷ, ὅταν τὸ μέτρον τοῦτο δύναται νὰ ἐπιφέρῃ ὠφέλειαν διαρκή ἢ καὶ ἐφήμερον. Ὁ Προφήτης (δὲν σώζῃ ὁ Θεὸς) ὑπέγραψε κατὰ τὸ ἔκτον ἔτος τῆς ἐγίρας συνθήκην εἰρήνης μὲ τοὺς ἀπίστους, μέλλουσας νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ δέκα ἔτη, τῆς ὁποίας τὸ κείμενον ἐγρᾶφ ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ (λαμποί ἐς αἰετὸ πρόσωπόν του), ἔκρινεν ὅμως ὠφέλιμον νὰ τὴν διαλύσῃ ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου ἔτους τῆς ἐγίρας, διὰ νὰ προσβάλῃ τοὺς ἀπίστους καὶ κατακτήσῃ τὴν Μέκκαν. Ἡ Μεγαλειότης σου, καλῶς τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. πάντοτε κατεδέχθη, ἐν τῇ ὑψηλῇ καὶ αὐτοκρατορικῇ αὐτῆς βουλήσει, νὰ μιμηθῇ τὰς εὐγενεῖς πράξεις τοῦ προφήτου. — Ἐγράφη ὁ παρὼν φετῶς ὑπὸ τοῦ πτωχοῦ Ἐμπουζούδ. » (Hammer.)

(1) Reinhardt, Geschichte des Königreichs Cyprien. Erlangen 1768. σελ. 127—137. Mémoires de Claude Haten.

(2) Paruta, Guerra di Cipro. Siena, 1827. σελ. 85.

φιλοπολέμου διοικητοῦ αὐτῆς Ἰωάννου Παρούτα, ἀνεχώρησεν ἄπρακτος, ἀφ' οὗ παρέδωκε τὸ πλεῖστον τῆς νήσου εἰς τὸ πῦρ καὶ τὸν σιδήρον.

Ἡ Κύπρος, μετὰ τριῶν ἐβδομάδων πολιορκίαν, καθ' ἣν διεκρίθη ἡ ἐλληνικὴ καρτεροψυχία (1), ἠλώθη τὴν 9 Σεπτεμβρίου 1570, καὶ οἱ κάτοικοι διηλθον ἐν στόματι μαχαίρας Αἱ γυναῖκες ἵνα διαφύγῃσι τὴν ἀτίμωσιν ἐκρημνίζοντο ἀπὸ τῶν στεγῶν, καὶ ἐφόνευσαν τὰς θυγατέρας τῶν. Μία τούτων ἐμαχαίρωσε τὸν υἱὸν τῆς ἀνακράζουσα « ὅχι, δὲν » θά κορέσῃς ὡς δούλος, τὰ ἄτιμα πάθη τῶν Τούρκων ! » μετὰ δὲ τοῦτο ἠυτοκτονήθη καὶ ἡ νέα Σπαρτιάτις. Εἴκοσι χιλιάδες ἐσφάγησαν, καὶ δύο χιλιάδες νέων ἀμφοτέρου τοῦ φύλου ἐξηνδραποδίσθησαν. Ἐπὶ οὐκ ὅτῳ ἡμέρας ὁ φόνος καὶ ἡ διαρπαγὴ ἐμαίνοντο. Ἀλλ' ἡ ἡρώικὴ πράξις μιᾶς Ἑλληνίδος ἐστέρησε τὸν νικητὴν τοῦ κυριωτέρου καρποῦ τῆς κατακτήσεως· ὑπὸ εὐγενοῦς ἐκδικήσεως ὁρμωμένη ἔθηκε πῦρ εἰς τὸν στόλον, καὶ εἰς δύο ἕτερα πλοῖα πεφορτωμένα μὲ τὰ πολυτιμότερα λάφυρα. Διὰ τρομερᾶς ἐκρήξεως ἀνετινάχθη ἡ ναυαρχίς, καὶ χίλιοι ἄνδρες ἐγένοντο παρὰ λῶμα τοῦ πυρός. (2)

Ἡ ἄλωσις τῆς Κύπρου, καὶ αἱ συνεχεῖς παρορμήσεις τοῦ Νάζη ἐπέφερον, μετὰ ἐν ἔτος, τὴν περιβόητον ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχίαν, ἥτις ἐχάρξε τὴν παρχικὴν τοῦ τέως τρομεροῦ κολοσσοῦ τῆς Ἀνατολῆς.

Τὴν παρὰ τῷ Σελίμ εὐνοίαν τοῦ Ἰωσήφ ἐφθόνησαν χριστιανοὶ καὶ τοῦρκοι, καὶ αἱ Εὐρωπαϊκαὶ κυβερνήσεις, παντοιοτρόπως προσεπάθησαν ἵνα τὴν μειώσωσιν. Ἡ Γαλλία ἐξραδιοῦργησε τὸν ἱατρὸν τοῦ Σελίμ Δαούτ, ἀρνησθεῖσκον Ἑβραῖον Ἀὔμον τὸ πρὶν καλούμενον, ἀλλ' οὐδὲν ἡδυνήθη ἵνα κατορθώσῃ (3)· ἀπεναντίας μάλιστα ὁ Νάζης ἀντεκδικούμενος κατέσχεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὰ γαλλικὰ πλοῖα καὶ ἐμπορεύματα, ἀπαιτῶν τὰ προοφειλόμενα αὐτῇ.

Ὁ Νάζης μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Σελίμ ἦτο δ ἐπίσημος σύμβουλος τοῦ Σουλτάνου, πράγματι οὗτος διοικῶν τὴν ἐκτεταμένην ἐκείνην αὐτοκρατορίαν. Πάσχων ὅμως ὑπὸ χρονίας λιθιάσεως, ἀπεβίωσεν ἄτεκνος τὴν 2 Αὐγούστου 1579 (4).

Ὁ ἐχθρὸς τοῦ μέγας βεζύρης Σόκολης μὴ δυνήθεις ζῶντα νὰ τὸν ἐκδικηθῇ, ἐξετέλεσε μετὰ θάνατον τὸ ἄγριον πάθος του. Διέταξε τὴν κατάσχαι τῆς περιουσίας του ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ὠφειλεν εἰς τὸ κράτος μεγάλας ποσότητας· καὶ μόλις ἡ χήρα τοῦ Ρεῦνα ἡδυνήθη νὰ περισώσῃ μέρος ἀπὸ τῆς μεγάλης προικὸς τῆς. Τότε δὲ καὶ ἡ Γαλλικὴ κυβερνήσις ἐζήτησεν ἱκανοποίησιν διὰ τὰς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ζημίας τῶν ὑπηκόων τῆς, πλὴν οὐδεμίαν ἔλαβε.

Ἡ χήρα τοῦ Ρεῦνα ἐπέζησεν εἴκοσιν ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός τῆς, συστήσασα καὶ ἑβραϊκὸν τυπογραφεῖον εἰς τὸ ἐν Πέργᾳ μέγαρόν τῆς, ὅπερ ἐν ἔτει 1597 μετήχθη εἰς Κουρου-Τζεσμέ· ἐν αὐτῷ ἐτυπώθησαν πολλὰ συγγράμματα, βαρύτιμα νῦν διὰ τὸ δυσεύρετον. (1)

Ἀποθάνωντος τοῦ Νάζη, τὸ βασίλειον τῶν Κυκλάδων διεμελίσθη. Ὁ Κορονέλλος ἔμεινε διοικητὴς τῆς Νάξου μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἡ ἄνδρος παρεχωρήθη εἰς τὸν Σομπαρίδαν, καὶ μετ' ὀλίγον εἰς τινὰ Σουλεϊμάν Τσκού, ἀναδεχθέντα τὴν εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον πληρωμὴν 40,000 σκούδων περιπλέον τῶν ὑπὸ Σομπαρίδα διδομένων (2).

Ἡ Γαλλικὴ κυβερνήσις πολλὰ ἐνήργησε πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ἐκπτώτων Κρίσπων εἰς τὸν δουρικὸν θρόνον τῆς Νάξου, ἀνευ ὅμως ἐπιτυχίας (3).

Ἐπειδὴ δὲ περὶ Νάζη ὁ λόγος, δημοσιεύομεν

(1) Ὁ Παρούτας ἀναφέρει μετ' ἐπαίνων τοὺς Ἕλληνας διοικητὰς καὶ στρατιώτας.

(2) Hammer,

(3) Négociations du Levant.

(4) Αὐτόθι. — Levy.

(1) Levy, σελ. 29. Ἐν τῷ Καραϊτικῷ τούτῳ τυπογραφεῖῳ ὑπῆρχον καὶ ἑλληνικὰ στοιχεῖα.

(2) Hammer. — Nég. du Lev.

(3) Ὁ Charrière (III, σελ. 809, 804—42) καταχωρεῖ τὰς περὶ τούτων ἐκθέσεις πρὸς Ἑβραϊκὸν Γ'. τοῦ τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβειος τῆς Γαλλίας Germiny.

τὸ ἄνω ὠραῖον νομισματοδόσημον τῆς δόνας Γράτ-
τζιας Νάζη, χαραχθέν ὑπὸ τοῦ τότε διαστήμου
χρυστοχόου καὶ σφραγιδογλύπτου Παύλου Ποτζίνη,
καὶ ἀποδοθέν ὑπὸ τοῦ πρώτου δημοσιεύσαντος,
περιπύστου νομισματογνώμονος Κ. Ἀδριανοῦ
Λογγπερριέ (1), εἰς τὴν σύζυγον τοῦ ἐν λόγῳ
Ἰωσήφ Νάζη, ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Ἰσραηλίου
Ἑμμανουὴλ Ἀμποάμπ, ὅστις διηγούμενος τὰ με-
ταξὺ τοῦ 1537—1564 συμβάντα λέγει: « Ἐπὶ
» τοῦ δουκὸς τῆς Τοσκάνης, τοῦ μεγάλου Κό-
» σμου, τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἀπῆλause τῆς ἐλευ-
» θεριότητος γεννησιώδωρου γυναικὸς, τῆς περι-
» φανοῦς δόνας Γράτζιας Νάζη, περὶ τῶν ἐξαι-
» σίων ἀρετῶν καὶ τῶν εὐγενειῶν τῆς ὁποίας πρᾶ-
» ξεων δύνανται τις νὰ γράψῃ βιβλίον. Δὲν ἠθέλησε
» νὰ παραχωρήσῃ τὴν περιφανῆ καὶ μονογενῆ
» τῆς θυγατέρα εἰς πλουσιωτάτους κόμητας καὶ
» μαρκεσίους ἄλλοθενεῖς, οἵτινες ἐπανειλημμέ-
» νως τὴν ἐζήτησαν. Ὁ Κύριος τῇ ἔδωκε γαμ-
» βρόν τὸν ἰδίον τῆς ἀνεψιόν, τὸν ἐνδοξότατον
» καὶ ἀθανάτου μνήμης σενιὸρ δὸν Ἰωσήφ Νάζη,
» ἀξιώτατον δοῦκα τῆς Νάζου, στέμμα ἐντι-
» μότατον τῶν πορτογάλλων Ἑβραίων. » Ἡ
μαρτυρία αὕτη τοῦ Ἀμποάμπ, τὴν ὁποίαν ἀκο-
λουθῶν ὁ Longperrier ἀποδίδει τὸ νομισματοδόση-
μον εἰς τὴν δόναν Γράτζιαν Δελάνα, πενθερὰν τοῦ
Ἰωσήφ, δὲν φαίνεται ἀληθής· καὶ ὁ Κ. Λεβὺς
πειστικώτατα ἰσχυρίζεται, ὅτι τοῦτο ἀνήκει εἰς
τὴν δόναν Γράτζιαν Βενθενίσταν τὴν ἐν Φεβρᾶρῳ
ἀποκατασταθεῖσαν ἐτέραν ἀδελφὴν τῆς ὁμωνύ-
μου πενθερᾶς τοῦ Ἰωσήφ, καὶ θείαν αὐτοῦ, τῆς
ὁποίας τὴν θυγατέρα ἐνυμφεύθη πρὸ τοῦ 1532
ὁ ἐκεῖσε διαμένων ἀδελφὸς τοῦ Ἰωσήφ, Μωῦσῆς,
ὁ ὑπὸ τὸ μαφρανικὸν ψευδώνυμον Σαλομών ὑπο-
κρυπτόμενος (2).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΑΘΑΣ.

(1) *Revue Numismatique*, 1858, σελ. 89 καὶ ἐπ.

(2) Τὸ ἄνω χαλκὸν νομισματοδόσημον ἠγόρασεν ἐν ἔτει
1838 ἐν Φλωρεντίᾳ ὁ Κάρολος Λενορμάν, καὶ παριστᾷ
ἐν τῇ μονομερεῖ αὐτοῦ ὄψει τὴν προτομὴν νεαρᾶς γυ-
ναικὸς, κομψῶς ἐνδεδυμένης· καὶ ἡ μὲν ἑβραϊστὴ ἐπι-
γραφή εἶνε τὸ ὄνομα τῆς Γράτζιας Νάζη, διὰ δὲ τῆς
συντετηγμένης λατινικῆς σημειοῦται ἡ δωδεκακοκταετής
ἡλικία αὐτῆς, A (anno) AE (tatis) xviii· τὸ δὲ κάτωθεν
τῆς χειρὸς P, τὸ ὄνομα τοῦ σφραγιδογλύπτου Poggini.

ΟΠΟΙΑ ΤΙΣ ΕΙΝΑΙ Η ΑΜΕΡΙΚΗ

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΕΛΛΟΥ ΜΠΟΝΩ. (1)

Ἐξεληθόντες τῆς ἐκκλησίας ταύτης ἀνεπνεύσα-
μεν καθαρόν ἀέρα μετὰ μεγάλης, ἐμολογῶ, ἀ-
πληστίας, ὅτι ἐμοῦ τοῦλάχιστον ἡ κεφαλὴ
εἶχε τοιοῦτον ζαλισθῇ ἐκ τῆς ἀποφορᾶς τῶν
μαύρων, ὥστε ἐφοβήθη μὴ τοι ἡ ζάλη διαρ-
κείη δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Ὁ Ἀρθούρος τότε προέ-
τεινε νὰ μεταβῶμεν εἰς Staten-Island διὰ τι-
νος τῶν ἐν τῇ Κανονοστοιχείᾳ (the Battery) σταθ-
μεύοντων ἀτμοπλοίων, ἐπειπὼν ὅτι οὕτω καὶ
τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανά μας θὰ δροσίωσιν καὶ
τὸ ὑποληφθὲν μέρος τῆς ἡμέρας εὐαρέστως θὰ
διανύσωμεν. Ἀλλ' ὁ σὺρ Ἰάκωβος ἅμα ἤκουσε
ἀτμόπλοιοι καὶ διάπλου ἐμόρφασεν ἐλεεινῶς.

— Δὲν εἶναι ἄρα γε δυνατόν, εἶπεν ἀστεϊζό-
μενος πρὸς τὸν Ἀρθούρον, νὰ ἐκτελέσωμεν τὴν
εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἐκδρομὴν διὰ ξηρᾶς;

— Ταγματάρχα, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, εἰάν ὁ στό-
μαχός σας ἀποδεικνύῃ, ἐνθαρρύνάτέ τον, διότι τὸ
Staten-Island μόλις ἀπέχει μιᾶς ὥρας πλοῦν
ἀπὸ τῆς Κανονοστοιχείας, τὸ δὲ ἀτμόπλοιοι δια-
πλέει τὸ μικρὸν τοῦτο διάστημα ὡς ἂν ἐκυλίστο
ἐπὶ πάγου.

— Ἄν ἔχῃ οὕτω τὸ πρᾶγμα, εἶπεν ὁ σὺρ Ἰά-
κωβος, ἄγωμεν καὶ εἰς Staten-Island.

Ἐνῷ ὅμως ἡμεῖς ἐφθάνομεν εἰς τὴν Κανονο-
στοιχείαν, ἐν ἐκ τῶν ἀτμοπλοίων ὑπερπληρωμένον
ὑπὸ ἐπιβατῶν, ἀπεμακρύνετο τῆς ἀκτῆς ἀπερ-
χόμενον εἰς Staten-Island. Ὅθεν ἠναγκάσθη-
μεν νὰ περιμείνωμεν μίαν ὥραν, διότι μόνον ἀνά
πᾶσαν ὥραν ἐκπλέει ἀτμόπλοιοι. Διὰ νὰ χρησι-
μοποιήσωμεν δὲ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα
ἐπεσκέφθημεν τὴν συνοικίαν ταύτην τοῦ Νεοβο-
ράκου, ἥτις εἶναι ἡ ἀξιολογωτέρα ὡς πρὸς τὴν
ἱστορίαν.

Εἰς τὴν Κανονοστοιχείαν τῶντι, ἢ μᾶλλον εἰς
τὸν ἀριθμὸν 4 τοῦ Broadway διασώζεται μέχρι
σήμερον ἡ παλαιὰ Kennedy house (οἰκία τοῦ
Κεννεδῆ), φημισθεῖσα διὰ τοὺς ἐνδόξους ἀνδρας,
οἵτινες διαδοχικῶς ἐν αὐτῇ κατόκησαν. Καὶ
πρώτον μὲν ἐπὶ τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πολέμου
κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἀγγλικοῦ στρα-